

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Ildephonsi Peñafiel E' Societate Jesu, Quondam In
Cusquensi Collegio Sacrae Theologiae Primarij
Antecessoris ... Theologia Scholastica Naturalis**

Peñafiel, Alonso

Lugduni, M.DC.LXXIIX.

Qvæstio V. Vtrùm detur actio substantialis?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95892](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95892)

558 Disp. IX. De prædicamento substantiæ,

vnio materiæ cum forma, quia constituit hominem.

Rogas an sit substantia completa physice, omnis illa, quæ licet habeat complementum in esse essentiali, & in esse suppositali, tamen illi aliquid deficit perfectionis integralis, v. g. Petrus à quo brachium vel pes abscissus est.

Respondéo affirmatue simpliciter, quia aliud est substantiam esse perfectam, aliud completam, primum requirit non solum integritatem quantum ad essentialia, & terminum complementum subsistendi totaliter: sed etiam quantum ad omnia, quæ ad perfectionem, seu substantialem integritatem rei pertinent, secundum vero solum exposulat complementum naturæ proveniens ex vnione partium essentialium, & ex terminatione personalitatem, vel supposititalitatem, quare Petrus à quo tale brachium abscissum est, erit substantia completa physice, non tamen perfecta.

Substantia metaphysice completa sunt individuum, species tam subalterna, quam infima, & genus, quia secundum se, & quatenus secundum sua prædicata essentialia concipiuntur, possunt concipi, vt adæquatum principium operationis sine indigentia alterius, & vt sic possunt concipi sine ordine ad compositionem, de quo supra late.

Substantia incompleta metaphysice est quæcunque differentia, nam semper concipitur vt constitutivum, & distinctivum speciei, vt rationale in quocunque conceptu concipitur vt constitutivum, & distinctivum hominis.

QVÆSTIO V.

Vtrum detur actio substantialis.

SECTIO I.

Sententia adversaria probatur.

PRIMA sententia asserit nullam actionem substantialem, sed omnem necessario esse accidentalem; sic P. Hurtado in *met. disp. 10. de substantia, sect. 11.* & probatur, quem sequitur Arriaga in *metaph. in prædicam. Substantia.*

Primo ex frequentissima Aristotelis divisione substantiæ in materiam, & formam, & quæ ex ijs est, id est compositum, in qua tertia parte dividente comprehenditur vnio, & suppositum: at in ea divisione non est comprehensa actio: ergo vel actio non est substantia, vel eam Aristoteles certe divisit: probo minorem, quia actio non est materia, nec forma, nec compositum, nec intrinsecum illorum complementum.

Secundo probatur, quia actio non constituit per se rem absolute, nec est de intrinseco eius conceptu, nec variatur actione mutata: ergo non habet substantiæ conditiones.

Confirmatur, quando concipimus rem, concipimus primo eius essentiam, & subsistentiam; postea vero concipimus actionem qua producit: ergo actio est conceptus secundus rei: ergo illi accidit.

SECTIO II.

Nostra sententia proponitur.

Conclusio: multæ actiones sunt substantiales, vt sunt nutritio, generatio, creatio: hæc est communis inter Doctores sanæque in Philosophia sententia, eam tenet D. Thom. q. 3. de pot. ar. 3. & probatur primo, quia omne quod constituit substantiam in esse substantiæ est substantiale: sed actio creationis, & generationis constituit substantiam in esse substantiæ: ergo talis actio est substantialis: minor sic probatur, quia constituitur aliquod est tribuere, & dare esse constituto: sed actio producit, dat, & tribuit esse suo termino in genere causæ efficientis, producere enim dare esse est, & sic Deus qui creat Angelum constituit illum; quia illum in genere causæ extrinsecæ efficientis producit ac proinde illi in illo genere dat & tribuit esse: ergo actio, quæ est ratio producendi terminum formalem constituit illum.

Dices constitutionem in genere causæ extrinsecæ non arguere in constituyente esse substantialem, ac proinde actio, quæ solum illo modo constituit non est substantia.

Contra, quia nulla causa efficiens, talique genere causæ contenta, si constituit vt causa principalis substantiam, producendo illam, potest esse accidentaliter, sed necessario debet esse substantialis, vnde calor, licet vt instrumentum causet ignem, non tamen vt causa principalis, quia causa principalis necessario substantia est, & in sententia P. Hurtado, nec vt instrumentum immediate influens, potest producere accidens substantia, solum enim in illius sententia substantia immediate producit substantiam: sed generatio, & creatio, sunt actiones exercitæ, & rationes formales causæ principalis substantiæ, quatenus vt talis substantia producit ergo ipsa actio, licet constituat in genere causæ extrinsecæ, eam sit ratio formalis, & causalitatis principalis substantiæ, in quantum substantiæ producendæ, erit necessario substantialis. Hæc consequentia sic probatur, quia eo modo est actus secundus quo est actus primus talis actus primus, & ideo si actus primus est intellectus, actus secundus, & exercitum illius, in quantum talis, non potest esse volitio, & si actus primus est voluntas, actus secundus non potest esse intellectio; sed creatio Angeli est exercitum, & actus secundus causæ substantialis, in quantum talis est, & in quantum producit formaliter substantiam: ergo necessario est substantialis: illa minor sic probatur, quia creatio est causalitas Dei vt causæ principalis Angeli creati: sed si Deus non esset infinita substantia non posset creare Angelum: ergo creatio est causalitas principalis causæ substantialis, in quantum substantialis, & actus secundus illius vt talis: ergo substantialis est.

Vrgetur, quia non ob aliam rationem causæ principalis substantiæ est substantia, nisi quia producit, & continet substantiam, quia nemo dat quod non habet: sed actio creationis, & generationis producit vt quo principaliter, quia est causalitas principalis, & continet vt quo substantialem terminum: ergo vt quo erit substantia, id est actio substantialis; nam si causa quia causat vt quod substantiam, est vt quod substantia, actio quæ causat vt quo erit substantia vt quo, id est fieri

Quæst. V. Vtrum detur actus substantialis? 559

fieri substantiale, nam sicut Deus non posset producere Angelum per esse accidentale causæ, id est per suum esse, si per impossibile esset accidentale, supponamus Deum esse entitatem accidentalem: sed necessario debet producere illum, & creare per esse proprium substantiale, ita Deus non potest creare per fieri accidentale, nec per causalitatem accidentalem: sed necessario debet creare Angelum per fieri, & causalitatem substantialem, quia non est maior ratio unius quam alterius.

9 Secundo confirmatur, ideo unio materiæ ad formam substantialem est substantialis intrinsece, & essentialiter, quia ordinatur ex natura sua ad constituendum substantiam completam compositam, ita dando, ac tribuendo tali substantiæ esse substantiale compositum, ut sine unione, & compositione nullo modo possit esse substantia completa composita; similiter substantia est intrinsece entitas substantialis, quia constituit substantiam in esse substantiæ ultimo completæ, idemque dicendum est de existentia substantiæ, si talis existentia distinguatur a parte rei ab ipsa substantia, quia constituit illam in esse existentis substantialiter. Ac tandem eodem modo dicunt Theologi unionem humanitatis ad Verbum esse modum substantialem supernaturalem intrinsece, quia ad compositionem Christi, & ad constitutionem illius in esse personæ concurrunt, & licet hæc numero unio non sit necessaria tam ad compositionem essentialem quam ad constitutionem suppositi, nihilominus quia aliqua unio necessario requiritur ad talem constitutionem, & compositionem, coguntur omnes asserere unionem illam esse intrinsece, & essentialiter substantialem.

10 Tunc sic, actio qua generatur homo, & creatio, qua ex nihilo producitur Angelus ordinantur intrinsece, & essentialiter ex vi propriæ essentiæ ad constituendum hominem, & Angelum in esse actualis substantialis tribuendo illis esse substantiale ut substantiale: ergo tales actiones sunt intrinsece, & essentialiter substantiales, nam licet talis actio particularis numerica non sit omnino necessaria ad constitutionem Angeli, & hominis, & ad tribuendum illis esse substantiale, quatenus substantiale, nihilominus aliqua actio est ita simpliciter necessaria ad hoc ut Angelus, & homo habeant esse substantiale actuale, ut si ne illa adhuc de potentia Dei absoluta nullo modo possint Angelus, & homo habere esse substantiale, & ratio est, quia tale esse substantiale hominis, & Angeli est esse substantiale, creatum, productum, & dependens à Deo: sed implicat adhuc divinutis esse creatum, productum, & dependens esse sine creatione, sine productione, & dependentia à Deo, sicut implicat esse durans sine duratione, visum sine visione, subsistens sine subsistentia, dexterum sine dexteritate, &c. ergo nullo modo adhuc per potentiam Dei absolutam potest esse substantiale Angeli, & hominis, quatenus tale, (quia adhuc quatenus substantiale est esse dependens, & creatum à Deo) sine actione constituyente ipsum in esse substantiale.

11 Dices sufficere, quod talis actio sit accidentaliter intrinsece ad constituendum Angelum, quia talis constitutio est extrinseca, quia est in genere causæ efficientis.

12 Sed contra, quia nullum accidens potest esse causa principalis productiva ut quod substantiæ, nec constitutiva in esse causæ efficientis princi-

paliter: ergo similiter nulla entitas accidentaliter intrinsece potest esse causalitas principalis productiva ut quod substantiæ, & constitutiva in genere causæ efficientis ipsam: sed necessario debet esse substantialis intrinsece, & essentialiter ut quod, id est modus intrinsece substantialis, per quam constituitur ut quod in genere causæ efficientis in esse substantiali Angelus, vel homo; consequentia illa prima sic probatur, quia ideo accidens non potest esse causa principalis substantiæ ut quod, adhuc in genere causæ extrinsece efficientis, quia adhuc in genere causæ extrinsece efficientis causa vere, & proprie dat esse, & constituit effectum substantialem vere, & proprie in esse substantialis, & res inferioris ordinis ut est accidens tanquam causa principalis non potest dare esse superioris ordinis ut quod, quia secundum illud evidentissimum principium, nemo dat quod non habet; atqui si accidens adhuc in genere causæ efficientis extrinsece principalis produceret esse substantiale Angeli ut quod, res inferioris ordinis vere, & proprie extrinsece daret ut quod tanquam principalis causa esse superioris ordinis, quod in se non habet effectum: ergo entitas intrinsece accidentalis non potest adhuc in genere causæ extrinsece efficientis principalis dare esse substantiale effectum: sed necesse est ut eo modo quo dat in genere causæ principalis etiam extrinsece, habeat esse substantiale intrinsecum, & essentialiter, quia autem causa producit ut quod in illo genere, & constituit ut quod substantiam in esse substantiæ, etiam si extrinsece constituat, est necesse ut sit essentialiter, & intrinsece substantia ut quod, & non solum extrinsece, & terminative.

Imo, quia terminative ut causa principalis est substantia, id est, quia ut causa principalis producit terminum substantialem, qui in se essentialiter, & intrinsece est talis, à posteriori colligimus evidenter talem causam principalem debere esse intrinsece, & essentialiter substantiam ut quod.

Tunc sic, creatio Angeli, & generatio hominis in genere causæ principalis efficientis extrinsece constituunt ut quod, & producant principaliter Angelum, & hominem in esse substantiarum tribuendo, & dando ipsis ut quod principaliter esse substantiale essentialiter, & intrinsecum, quatenus tale; ergo creatio Angeli, & generatio hominis essentialiter, & intrinsece sunt substantiales ut quod, hoc est, modi substantiales intrinsece, & essentialiter, & non solum extrinsece, & terminative, ut adversarij male asserunt.

Imo, quia in genere causæ principalis licet efficientis extrinsece sunt substantiales terminative, id est producant ut quod principaliter terminum, qui in se sit essentialiter, & intrinsece substantia, colligimus evidentissime, ac manifestissime creationem Angeli, & generationem hominis esse entitates intrinsece, & essentialiter substantialem ut quod, id est modum essentialiter, & intrinsece substantialem, & minime accidentalem intrinsece; nam sicut se habet in genere causæ principalis causa ut quod ad producendum ut quod, substantiam, ita se habet in eodem genere causæ principalis causa ut quod, seu causalitas ad producendum ut quod in illo genere substantiam; sed in illo genere, quia est genus causæ principalis non potest accidens ut quod producere substantiam, sed necesse est ut tale producat ut quod,

quod, sit substantia intrinsece, essentialiter, & formaliter ut quod; ergo in eodem genere, quia est genus causæ principalis non potest entitas intrinsece accidentalis ut quo, id est, modus accidentalis intrinsece, & formaliter producere ut quo; substantiam; sed necesse est ut in illo genere causæ principalis id quod producit ut quo sit substantia ut quo formaliter, essentialiter, & intrinsece à paritate rationis.

16 Antecedens illud est manifestum, quia causalitas causæ principalis, & medium formale per quod causa principalis producit ut quod substantiam, & constituitur in esse causæ principaliter producentis ut quod substantiam, constituit ut quo, & producit ut quo principaliter dando esse substantiale effectui ut quo: sed creatio Angelis, & generatio hominis sunt causalitas principalis, & medium formale principale per quod causa principalis creat ut quod, & generat ut quod, & à quo constituitur in esse producentis principaliter ut quod substantiam Angelis, & hominis, quatenus substantia sunt; ergo creatio Angelis, & generatio hominis in genere causæ principalis efficientis extrinsece constituant ut quo, & producant principaliter Angelum, & hominem in esse substantiarum,tribuendo, & dando ipsis ut quo principaliter esse substantiale essentiale intrinsecum quatenus tale.

17 Et ratio est manifesta, quia genus causæ principalis efficientis constituitur adæquate, & totaliter in esse talis per entitatem causæ producentis, & per influxum, actionem, productionem, & causalitatem efficientem principalem; ita ut in illo genere ad talem constitutionem nihil aliud intercedat: sed entitas causæ non est quæ producit ut quo principaliter substantiam Angelis: sed potius ut quod: ergo nihil aliud restat ut producat principaliter ut quo substantiam Angelis nisi creatio, actio, seu productio illius: ergo.

18 Totum hoc ex principiis ipsius P. Hurtado evidenter convincitur, quia in principiis huius auctoris, principium illud, nemo dat quod non habet, proportionali modo, & secundum distributionem accommodatam verificatur de omnibus, ita ut nemo det ut quod, nisi quod continet ut quod in genere causæ principalis, & nemo det ut quo, nisi quod continet ut quo: sed creatio Angelis, & generatio hominis in genere causæ principalis tribuunt ut quo Angelo, & homini esse substantiale intrinsecum essentiale, & formale: ergo creatio Angelis, & generatio hominis continent in se esse substantiale, intrinsecum, essentiale, & formale ut quod.

19 Maior quoad primam partem adeo est certa in principiis huius auctoris, ut solum propter illam asseruerit in *Physica*, disp. 9. sect. 5. subsect. 1. per totam accedens non attingere immediate, neque ut causam principalem, neque ut causam instrumentalem productionem substantiæ in genere causæ efficientis extrinsece; unde adæquate, & totaliter solum docet substantiam ut quod dare esse substantiale effectui; ergo causa quæ ut quod principaliter producit substantiam debet esse substantia ut quod.

20 Secunda pars eiusdem maioris patet ex argumento quodam, quo utitur ipse P. Hur. in eadem *Physica*, disp. 12. de creatione, sect. 4. §. 85. ubi probat creationem esse independentem ut quo,

quia producit in genere causæ efficientis ut quo, seu reddit suum terminum independentem ut quod; argumentum sic se habet tertio probatur, creatio reddit suum terminum independentem ut quod ab omni subiecto: ergo illa est independentem ut quo à subiecto omni; probatur consequentiam, quia effectus formalis formæ continetur ut quo in forma ipsa, nisi enim sua essentia sit ut quo talis, quale denominat subiectum implicat illud denominare, nisi enim cognitio sit quo cognoscitur obiectum, non potest obiectum esse cognitum ut quod, nec potentia cognoscens ut quod; quibus suppositis sic argumentor, premendo eadem vestigia adversariorum. Creatio Angelis, & generatio hominis reddunt suum terminum, & producant illum substantialem ut quod, & constitunt illum efficienter in esse substantialis ut quod: ergo illa est substantialis ut quod; probatur consequentiam, quia effectus debet contineri in causa à qua constituitur, nisi enim causa ut quo sit ut quo talis, qualis est effectus, implicat illum constituere in tali esse sive intrinsece sive extrinsece; ut iam probatum manet. Tunc sic, creatio est entitas substantialis ut quo: ergo non potest esse accidentalis ut quod, sicut, quia creatio est independentem ut quo à subiecto per te non potest esse dependens ab illo ut quod.

Dices creationem non solum efficienter, sed etiam quasi formaliter constituere terminum in esse independentem ut quod à subiecto, & ideo ipsam debere esse independentem ut quo.

Sed contra manifeste, quia tota constitutio creationis est producendo terminum, & efficienter ipsum intrinsece quatenus ille est independentem à subiecto: sed generatio hominis producit terminum substantialem, & afficit illum, quatenus talis terminus intrinsece, & essentialiter est substantialis; ergo sicut se habet creatio respectu termini independentis, se habet generatio respectu termini substantialis, quatenus substantialis est, quia si illa producit terminum qui non dependet, hæc producit terminum qui est substantialis; si illa afficit intrinsece terminum ratione cuius exercet quasi genus causæ formalis intrinsece, ratione cuius componit cum termino concretum intrinsecum independentem, ita etiam generatio hominis, & productio substantiæ, quatenus substantia est afficit intrinsece terminum productum, & constituit cum illa concretum intrinsecum, & formale, substantia nimirum generata; ergo sicut creatio est intrinsece, & essentialiter independentem ut quo, etiam similiter productio substantiæ erit intrinsece, & formaliter substantia ut quo, quia ubi est eadem ratio formalis est idem effectus, vel quasi effectus formalis.

SVBSECTIO I.

Secundum principale argumentum ponitur.

OVia omnis participatio, per quam aliquis effectus participat suum esse à causa efficiente extrinseca, non solum terminative, & extrinsece: sed etiam intrinsece, essentialiter, & formaliter est in gradu in quo est effectus, qui participat suum esse à sua causa principali efficiente, id est talis est illa participatio intrinsece,

Quæst. V. Vtrum detur actio substantialis? 561

& essentialiter in esse participationis, & modi participandi, quale est esse participatum per illam in esse effectus participati.

24 Sed actio per quam producit substantia quatenus substantia, v.g. homo, & Angelus est participatio per quam substantia participat esse à sua causa efficiente, & producit quatenus est substantia, ac proinde intrinsece, & formaliter. & non extrinsece est in gradu substantiæ; ergo ipsa actio per quam producit substantia non solum extrinsece, & terminative, sed etiam intrinsece essentialiter, & formaliter est substantialis, & in gradu substantiali necessario.

25 Minor luce meridiana est clarior, quia nihil aliud est participatio in genere causæ efficientis nisi dependentia effectus à causa, & productio limitata effectus in suo esse, ratione cuius aut extensivæ, aut intensivæ non accipit effectus totum esse quod continetur in causa productivæ, sed solum aliquid, seu partem illius adæquati quod continetur in causa, ac proinde dicitur talis effectus non totum, quod continetur in causa virtualiter, sed partem solum capere, aut accipere efficienter ab illa, à parte enim capiendi, seu accipiendo dicitur effectum participare esse à causa, & productio, seu causalitas per quam effectus producit à causa, dicitur effectus participatio à causa; ergo actio per quam creatur Angelus in quantum substantia, & generatur homo in quantum talis sunt participationes intrinsece essentialiter, & formaliter per quas participatur substantia in esse substantiæ formaliter, & intrinsece.

26 Consequentia prima est evidens in Darij, evidenter enim colligitur ex maiori, & minori.

27 Maior in qua est tota difficultas sic demonstratur quia participatio per quam producit à Deo in genere causæ efficientis principalis unio hypostatica humanitatis Christi ad Verbum divinum, non solum est supernaturalis extrinsece, & terminative, sed etiam quoad substantiam intrinsece, essentialiter, & formaliter supernaturalis, quod fides nostra docet, & omnes Theologi, ac Patres Ecclesiæ sine vlla controversia docent, quam ob rem merito Agapitus Papa scriptum reliquit *Epistola ad Animum*, hoc mysterium solius fidei contemplatione cernendum esse ad quæ provehat humilitas carnis, ad quæ etiam inclinatur altitudo Deitatis, quid sit quod caro sine Verbo non agit, & quid, quod Verbum sine carne non efficit, quomodo Christus ita inter Deum, & hominem mediator apparuit, ut solita sublimaret insolitis, & insolita solitis temperaret, sic ille. Dionysius Areopagita *cap. 2. de divinis nominibus*, intrinsecam supernaturalitatem huius actionis his verbis docuit: Iesu in carne apparitio, & ineffabilis est sermoni omni, & omni ignota intelligentiæ, ipsi quoque antiquissimorum Agelorum primati non satis perspecta: conspirat Damascenus *lib. 3. de fide, cap. 1.* ubi novum omnium novorum, & solum sub sole novum per quod Dei apparuit infinita virtus, bonitas, & sapientiâ dicit Beatus etiam Leo Papa cum esset ipse cardo, & vertex totius Ecclesiæ, hoc opus miraculorum quasi omnium supernaturalium cardinem, & verticem celebravit, ratione cuius Cyrillus Alexandrinus ad Reginas ait, hoc esse quasi ænigma sacratissimum, quod summa potius veneratione suscipiendum est, quam humani iudicis trutinæ

R. P. Ideph. de Penafiel, Theol. Schol. Tom. I.

subijciendum; eamque ob rem inquit P. Suarez omnia quæ in hoc divino mysterio tractantur supra rationem, supra captum omnem sita sunt utpote divina. Itaque actio illa, qua humanitas Christi unita est Verbo divino non solum est supernaturalis extrinsece, eo modo quo resurrectio mortui, & restitutio oculi, sed potius intrinsece, & essentialiter quoad substantiam.

Item sanctificatio iusti per quam infunditur gratia sanctificans in animam iusti est intrinsece quoad substantiam supernaturalis, ut definitur à Clemente V. in Concilio Viennensi, & à Concilio Tridentino, & multis alijs Synodis, & Concilijs, ut erudite tractat P. Franciscus Suarez *tom. 3. de gratia, lib. 6. cap. 3. à nu. 6. usque ad finem.* Item supernaturalem esse actionem quoad substantiam, qua auxilia tribuuntur à Deo ad merendum de condigno gloriam, & etiam qua disponitur peccator immediate, & proxime ad iustificationem (in quo nulla controversia est inter Doctores) docet Tridentinum Concilium *sessione 6. cap. 7.* & idem est de actione qua mediante consecratur hostia, & reproducit corpus Christi, nec vlllo modo potest dubitari, quod actio per quam producit visio beatifica sit intrinsece, formaliter, & essentialiter supernaturalis; unde male audiret, qui diceret actionem incarnationis, infusionem sanctitatis, & virtutum supernaturalium, ac tandem visionem beatificam non esse supernaturales intrinsece essentialiter, & formaliter, sed tantum terminative extrinsece, & ita male audiret, ut in apertam hæresim incideret sine dubio ut asserunt P. Suarez, 1. to. in 3. part. disp. 1. 6. & 8. lib. 1. de gratia actuali, cap. 8. & 9. & lib. 6. de essentia gratia, cap. 4. & 5. P. Vasq. 10. 1. in 1. p. disp. de visione Dei, quæ est 38. per totam, præcipue disp. 37. contra Armenos, P. Valentia *ibidem*, & reliqui Doctores quos hucusque vidi cum Divo Thoma, 1. p. q. 12. per totam, & 3. p. q. 1. & 1. 2. agendo de iustificatione hominis.

Imo, quia extrinsece terminative habet super. 28 naturalitatem ex eo quod producat terminum quoad substantiam intrinsece essentialiter, & formaliter supernaturalem colligitur ab omnibus Doctoribus Patribus, & Concilijs tales actiones esse intrinsece formaliter, & essentialiter supernaturales, quia tales actiones sunt participationes formales per quas in genere causæ efficientis principalis, entitates, quoad substantiam intrinsece, essentialiter, & formaliter supernaturales participat esse à Deo auctore supernaturali formaliter.

Item, actio qua producit entitas spiritualis 29 intrinsece, essentialiter, & formaliter (ut est creatio Angeli, creatio animæ rationalis, emanatio substantiæ Angeli à natura, productio speciei intelligibilis existentis in intellectu Angelico, & productio Verbi mentis, &c.) est intrinsece formaliter, & essentialiter spiritualis sine eo quod habeat aliquid materialitatis, cuius nulla ratio esse potest, nisi quia est participatio per quam entitas spiritualis participat esse spirituale, à causa propria principali efficiente, quatenus entitas spiritualis quod nullus unquam Philosophus in dubium revocavit, neque aliquis ita mentis inops potest reperiri, qui audeat dicere talem actionem seu participationem esse materiale, & corpoream, solumque extrinsece, & terminative esse spirituale, quia fieri, participatio, & actio essentialiter ex sua natura ordinata, primario &

B b b b per

per se ad communicandum esse spirituale terminus spiritualiter debet esse intrinsece formaliter, & essentialiter in gradu in quo est terminus productus per illam, & sic debet esse talis intrinsece, & essentialiter qualis est entitas illius termini extrinseci, qui media tali actione seu participatione participat suum esse à propria causa principali efficiente.

30 Quod adeo verum, & ratum est, ut licet causa instrumentalis, & quæ producit virtute alterius ut quod terminum sit inferioris ordinis, & gradus, ac est terminus productus per illam, nihilominus actio, quæ producit talis terminus superioris ordinis ab instrumento inferioris ordinis non est inferioris ordinis ac est instrumentum, sed potius est in eodem gradu ac est terminus productus per illam; ita ut si terminus sit spiritualis actio sit intrinsece spiritualis, etiam si instrumentum sit corporeum, & si terminus est supernaturalis intrinsece, actio etiam sit intrinsece supernaturalis ut videre est in Sacramentis, quæ licet sint entia materialia corporea, & sensibilia, nihilominus producant gratiam sanctificantem actione spirituali, & supernaturali, non solum intrinsece, & terminative: sed etiam intrinsece essentialiter quoad substantiam formalissimam; & ratio à priori est, quia talis actio specificatur essentialiter non à principio effectivo extrinseco, sed à termino producto per illam: atqui terminus est quoad substantiam intrinsece, & formaliter spiritualis, & supernaturalis; ergo talis actio erit intrinsece, & essentialiter supernaturalis, ac proinde erit supra omnia principia intrinseca entis naturalis à quo fluit.

Præterea si terminus est accidentalis, & materialis etiam actio est intrinsece accidentalis, & materialis, & hoc est ita certum ut etiam si Deus producat accidens materiale non debeat producere illud actione spirituali substantiæ: sed potius actione accidentali, & materiali, & tali intrinsece, & essentialiter, non qualis est Deus qui est substantia spiritualis: sed qualis est terminus per illam productus, quia eo modo est participatio intrinsece, & formaliter, quale est effectus participatum à propria causa efficiente; ergo omnis participatio per quam aliquis effectus participat suum esse à causa efficiente extrinseca non solum terminative, & extrinsece: sed etiam intrinsece, essentialiter, & formaliter est in gradu in quo est effectus, qui participat suum esse à propria causa principali efficiente, id est talis, qualis est effectus.

31 Vergetur, quia ex inductione facta constat actionem, quæ terminatur ad terminum superioris ordinis, & gradus esse in superiori ordine, & gradu, eo in quo est actio per quam producit terminus inferioris ordinis, & gradus; unde actio per quam producit intellectio est in gradu spirituali, vitali, intellectivo, superiori, & perfectiori, gradu in quo est actio per quam producit calor, quia calor productus per talem actionem est in gradu inferiori ac est intellectio producta per primam actionem: sed omnis substantia est in gradu superiori, & perfectiori, ac est gradus in quo est accidens: ergo etiam actio per quam producit omnis substantia est in gradu superiori perfectiori, ac est gradus in quo est omnis actio productiva accidentis, quia actio, fieri, seu participatio alicuius proportionatur, & affi-

milatur cum termino producto per illam, quia essentialiter ordinatur ad illum, & specificatur essentialiter ab ipso: sed gradus, & ordo immediate superior gradu, & ordine in quo est accidens, & actio productiva illius (qui gradu vel ordo dicitur accidentalis) est ordo, & gradus substantialis intrinsece formaliter, & essentialiter, quia ens ut sic, immediate, & adæquate dividitur in entitatem substantialem, & accidentalem tanquam in duos gradus, & ordines adæquate complectentes, & exhaustientes omnem latitudinem entis; ergo omnis actio per quam producit substantia est in gradu, & ordine substantiali intrinsece formaliter, & essentialiter.

Tandem vergetur. Quia omne prædicatum non solum extrinsece terminative: sed etiam intrinsece, essentialiter, & formaliter continetur in tota latitudine actionis, ita ut sub actione ut sic dentur actiones participantes in se intrinsece, & formaliter omnia prædicata intrinsece existentia in proprijs terminis, & ratione illorum (præter gradum substantialem, de quo nunc disputamus), & ideo dantur aliquæ actiones, quæ sunt intrinsece, & formaliter accidentales, aliæ intrinsece, & formaliter corporeæ, aliæ spirituales intrinsece, aliæ vitales intrinsece; item intellectivæ, & amativæ, voluntariæ, & involuntariæ intrinsece, & tandem supernaturales non solum extrinsece, & terminative, sed etiam quoad substantiam intrinsece essentialiter, & formaliter, quia termini producti per illas participant formaliter, & intrinsece talia prædicata: sed etiam termini producti per actiones sunt entitates substantiales intrinsece formaliter, & essentialiter; ergo tales actiones non solum terminative extrinsece: sed etiam intrinsece essentialiter, & formaliter erunt substantiales. Hæc consequentia patet, primo evidenter, quia ubi est eadem ratio formalis est idem effectus formalis: secundo, quia nullum discrimen potest rationabiliter tribui propter quod actiones possint participare omnes gradus entis intrinsece formaliter, & essentialiter, & non participant gradum substantialem: tertio, quia impossibile est, quod inter gradus subordinatos participet aliqua actio gradum superiorem, & inferiorem, & non participet gradum intermedium, quia in rebus subordinatis non datur transitus de termino ad terminum sine medio, ut videre est in homine, & reliquis entitatibus: sed actio per quam producit Angelus participat gradum entis, & gradum spirituale: ergo necessario debet participare formaliter, & intrinsece gradum substantialem intermedium inter duos illos terminos entis, & spiritus quos participat talis actio, non solum terminative extrinsece: sed etiam formaliter, intrinsece, & essentialiter.

SVBSECTIO II.

Alia argumenta pro nostra conclusione ponuntur.

Tertio sic probatur, & confirmatur amplius dicta; quia videmus actionem corpoream ita affixam esse rei corporeæ producendæ, ut per illam non possit produci res spiritualis, & etc. colligimus ad rem spirituale alioquin actionem

nem requiri, & ratio est quam assignavimus, quia res excellentior petit modum sibi affixum, et si producentem excellentiorem, ut videtur est in luce, quae petit modum actionis sibi intrinsece adhaerentem, ut pote termino productio excellentiorem modo actionis per quem producitur necessario frigiditas: sed actio quae producitur ali- quod accidens est modus intrinsecus ita affixus accidenti, ut medio illo non possit produci substantia, & ex alio capite substantia est perfectior, & excellentior terminus quam accidens: ergo debemus evidenter colligere ad substantiam produ- cendam excellentiorem, & perfectiorem non solum terminative, quia de hoc non est quaestio, sed etiam intrinsece, formaliter, & entitative pro- ductionem requiri, ita ut sicut ad producendam rem spirituales sit necessaria actio spiritualis, & ad producendam rem supernaturalem requiritur supernaturalis modus producendi non solum ter- minative, sed etiam formaliter, & non sufficit na- turalis modus producendi; imo implicat talem modum terminative extrinsece quatenus produ- cit rem supernaturalem intrinsecam esse superna- turem, & non esse supernaturalem intrinsece, formaliter, essentialiter: ergo ad producendam substantiam necessario requiritur non solum mo- dus producendi, qui extrinsece, & terminative sit substantialis, sed etiam intrinsece, & formaliter; imo à paritate rationis exemplorum, quae nuper adduximus implicabit manifeste terminative ex- trinsece esse substantialem, & non esse formaliter intrinsece, & essentialiter talem.

34 Dices ideo non posse separari actionem acci- dentis ab accidente, ita ut possit tali actione sub- stantia produci, non quia requiratur ad produ- cendam substantiam substantialis actio superio- rem intrinsece actione qua producitur accidens, sed quia est modus accidentis, qui ex vi rationis modi petit inseparabilitatem à re cuius est mo- dus, neque enim ex tali inseparabilitate potest colligi modum productionis affixum accidenti esse accidens, modum vero affixum substantiae esse substantialem intrinsece, nam ubi substantiae ita affixum est substantiae, ut non possit separari ab illa, & convenire accidenti, & contra ubi acci- dentis ita est affixum illi, ut non possit separari ab illo, & convenire substantiae, & nihilominus inde non potest colligi ubi substantiae esse sub- stantialem intrinsece, accidentis vero accidentale, quia certum est vtrumque esse accidentalem prae- sentiam, & idem est de relatione quae immediate fundatur in substantia, & in accidente, quae am- ba licet sint modi substantiae, & accidentis, ac proinde omnino inseparabiles ab illis, nihilomi- nus ambae sunt accidentales intrinsece, & forma- liter: ergo ex eo quod actio per quam produci- tur substantia sit modus inseparabilis ab illa, non debet colligi esse substantialem intrinsece, & for- maliter.

35 Sed contra evidenter primo, quia nos non col- ligimus actionem qua producitur substantia esse substantialem, ex eo quod sit modus affixus sub- stantiae praecise, sed potius ex differentia talis modi, quae minime convenit ubi, figurae, relatio- ni, &c. quae differentia in hoc sita est, ut actio per quam producitur substantia sit modus constitu- tivus ut quo substantiae in esse substantiae, tri- buendo, & dando effectui productio per illam in genere causae efficientis principalis ut quo esse substantiale quatenus substantiale, quia talis

actio intrinsece, & essentialiter ordinatur ad pro- ducendam substantiam in esse substantiae, cau- lando formalissime esse substantiale termini producti per illam; ex hac enim ratione differentia, quae convenit actioni, & minime pertinet ubi, figurae, & relationi, liquido, ac manifeste colligimus ta- lem modum actionis, & productionis intrinsece formaliter, & essentialiter esse substantialem, quod innuitur illi principio supra adducto, quia nemo dat quod non habet eo modo quo dat, & eo modo quo essentialiter intrinsece, transcen- dentaliter ordinatur ad dandum, & ideo supra- diximus causam efficientem principalem esse sub- stantiam ut quod, quia tribuit ut quod effectui esse substantiale intrinsecum: sed creatio angeli tribuit ut quo in genere causae efficientis ut cau- salitas principalis effectui productio esse substan- tiale intrinsecum formale: ergo ipsa debet esse intrinsece, & formaliter substantia ut quo, id est actio, seu modus intrinsece substantialis.

Licet ubi, figura, & relatio non sint modi in- trinsece substantiales, quia opposito modo se ha- bent respectu substantiae, quam actio productiva illius, nam esse quod tribuunt formaliter substan- tiae non est esse substantiale, sed potius esse acci- dentale, nam relatio, v. g. similitudinis reddit substantiam actu, & formaliter similem alteri, quod est maxime accidentale substantiae, & esse quod tribuit ubi est esse actu praesentem huic lo- co, quod sine dubio esse accidentale est, nam esse simile, & esse praesens potest abesse, & adesse sub- stantiae praeter ipsius corruptionem: ergo esse quod accipit substantia ab his modis est esse ac- cidentale, quid igitur mirum, quod tales modi licet inseparabiles sint à substantia non sint sub- stantiales sed accidentales, cum finis ad quem ordinentur incommodum substantiae sit omnino accidentale: contra vero cum esse quod actio tribuit substantiae, & ad quod tribuendum tran- scendentaliter essentialiter intrinsece ordinatur productio substantiae sit ipsa essentia, & substan- tia Angeli, quae producitur per actionem creati- vam (de qua nullus etiam caecutiens poterit asse- rere esse accidens, quod possit abesse ab Angelo, aut adesse illi praeter corruptionem ipsius Ange- li) evidenter sequitur talem actionem esse intrin- sece formaliter, & essentialiter substantialem.

Secundo contra, quia de ratione accidentis est 37 ut supponat subiectum suum actu complete exi- stens, & constitutum secundum completum con- ceptum substantiae, nam accidens ideo tale dicitur, quia accedit substantiae iam completae in suo esse substantiali, ita ut accidens nullum comple- mentum substantiale tribuat subiecto, ideo enim substantia non est accidens substantiae, quia non praesupponit substantiam ultimo comple- tam, sed potius ipsa substantia completur per substantiam, ac proinde non dicitur substan- tiam accedere, aut accidere substantiae, accideret autem aut accederet substantiae, si supponeret iam completam illam in suo esse, & ita complete ad- veniret ut videre est in relatione, quantitate, qua- litate, &c. sed actio productiva substantiae non praesupponit substantiam ultimo, & integre ac complete constitutam cui adveniat, & accidat, quia actio per quam producitur substantia est via, seu fieri substantiae, & ratio formalis media qua accipit esse substantiale de novo, quod ante actio- nem non habebat; & posterioritate naturae post actionem habet: ergo actio qua producitur sub-

B b b b 2 stantia

stantia intrinsece, & formaliter à parte rei non est entitas accidentalis, sed potius substantialis intrinsece, & formaliter: hæc consequentia patet, quia ens ut sic provt abstrahit à rebus, & modis adæquate, & immediate dividitur in entitatem formaliter, & intrinsece substantialem, & in entitatem intrinsece, & formaliter accidentalem, ita ut talis divisio sub se comprehendat omnem latitudinem entis sine vlla exceptione: sed actio qua producit substantia est vere, & formaliter ens intrinsece: ergo vel est substantiale formaliter, & intrinsece, aut accidentale formaliter, & intrinsece: sed actio illa non est formaliter accidentis: ergo est formaliter, & intrinsece substantialis.

38 Declaratur amplius, quia id quod ex genere suo est prius non potest ex genere suo esse posterius respectu eiusdem: sed actio est prior natura, quam terminus productus per illam: ergo actio non potest esse posterior termino à se producto: sed actio, qua producit omnis substantia est vera actio; ergo actio qua producit substantia ex genere suo est prior natura quam substantia: ergo non est posterior substantia; ergo non supponit substantiam, neque ita suppositæ advenit, aut accidit: sed potius datur prius natura quam substantia, & ideo datur ut constituat substantiam in esse substantia: tribuendo illi esse substantiale quod habet in genere causæ efficientis ut quo; ergo ipsa est substantialis ut quo intrinsece, & formaliter, ac proinde modus substantialis, & non accidentalis.

SVBSECTIO III.

Retorquetur argumentum principale adversariorum contra ipsos.

39 Vltimo retorqueo argumentum fabricatum à P. Hurtado contra nos ex divisione substantiæ quam fecit Aristoteles in materiam, formam, & compositum, ex qua sic colligitur in ea divisione non est comprehensa actio: ergo vel actio non est substantia, vel eam Aristoteles curte divisit, quia actio neque est materia, nec forma, nec compositum.

40 Ego autem contra Hurtado sic insurgo eisdem pene verbis, quibus vitur adversarius, at in ea divisione non est comprehensa supposititas, & substantia; imo, nec vnio substantialis inter materiam, & formam: ergo vel istæ non sunt substantia, vel curte divisit Aristoteles: probo minorem, quia supposititas, & substantia; item, & vnio nec sunt materia, nec forma, nec compositum de supposititate clarum est, quia neque identificatur cum materia, nec cum forma, nec cum composito ex materia, & forma; siquidem humanitas Christi habet veram materiam, veram formam, & verum compositum ex illis, & nihilominus non habet supposititatem creatam propriam, item vnio distinguitur tanquam excludens ab excluso à materia, & forma, & absolute distinctione includentis ab incluso à composito, ac proinde vnio absolute non est compositum, neque materia nec forma; ergo non sunt comprehensæ in tali divisione: ecce tuo gladio iugularis.

41 Dicit Hur. in composito comprehendisse vnionem.

42 Contra primo manifeste, quia bona divisio

non debet esse in membra dividenda implicite: sed potius in membra dividenda expresse annumerata, & ideo hæc non esset bona divisio vitæ ut sic, vita dividitur in vegetativam, & rationalem, quia non dividitur in tria membra explicite, scilicet in vegetativam, sensitivam, & rationalem; neque esset alicuius momenti excusatio dicentis, vitam sensitivam includi formaliter in rationalem seu humanam, neque à viro docto eiusmodi excusatio admitteretur, quia bona divisio debet dari clara, & cum distinctione, ac proinde debet tradi clare, & distinte per omnia membra eo modo quo inter se distinguuntur, etiam si vnum includatur in alio: sed vnio etiam si includatur in composito distinguitur ab illo, & absolute ac simpliciter non est illud: ergo divisio in qua non annumeratur vnio, sed confuse relinquitur, ex eo quod includatur, non erit bona divisio; siquidem est membrum distinctum dividens substantiam ut sic.

Secundo contra, & rogo quare comprehendatur vnio in illo tertio membro dividente? Respondet, quia est constitutivum essentiale compositi, & pars illius sine qua neque esse neque intelligi potest compositum.

Sed contra liquidius, & elarius, quia etiam forma substantialis est essentiale constitutivum compositi, & pars ita de essentia totius, ut neque esse, neque intelligi possit compositum sine forma substantiali, ac proinde formalissime, & essentialiter includitur in composito, & nihilominus esset mala divisio in qua annumeraretur, vel solum compositum, quia utramque partem includit, vel in qua annumeraretur materia, & compositum ex eo, quod licet forma includatur in composito, & constituat essentialiter illud, nihilominus distinguitur ab illo à parte rei, & absolute non est illud, sed potius aliud membrum dividens substantiam, cum distinctione ab ipso; & ratio est manifestæ.

Quia bona divisio non debet respicere inclusionem materiale, sed potius distinctionem, partitionem, & separationem, ac proinde divisionem, à dividendo enim divisio dicitur; ergo licet forma includatur in altero membro dividente, dum tamen non annumeretur distincte, & clare erit curta, & non bona divisio.

Tunc sic, licet vnio includatur materialiter in composito, distinguitur tamen realiter ab illo, & est membrum quoddam condidens formaliter cum composito substantiam: ergo licet includatur in illo non erit bona, sed potius curta divisio Aristotelis, si ipse voluit dividere substantiam ut sic provt abstrahit à modali, & reali: sed vel non est recta talis divisio, vel vnio non est substantia; unde si vult Hurtado utrumque componere debet, si recte loquatur dicere Aristotelem ibi noluisse dividere substantiam ut sic, provt abstrahit à modali, & reali, sed solum divisisse substantias reales, materiam scilicet, formam, & compositum, licet duo illa membra includantur in tertio, quia illa inclusio maxime materialis est ad divisionem, quæ non respicit compositionem, & inclusionem vnus in alio, quæ ratione compositionis est, sed potius separationem, & partitionem, & ut ita dicam destructionem, quia intendit sic separatum cognoscere, quæ recta explicatio est, & menti Aristotelis, ac contextui conformis, quia

Quaest. V. Vtrum detur actio substantialis? 565

qua funditus enervatur vis argumenti Hurtado, nam si ibi divisio est substantiae realis, sicut non potuit includere unionem quia est modus, ita ut recta esset non deberet numerare actionem, quia etiam modus est.

47 Sed deus substantiam illam abstrahere à modali, & reali, certe sicut excusat Hurtado divisionem Aristotelis à defectu curae, quia vno includitur in composito, etiam & à fortiori possum excusare talem divisionem, quod non numeraverit actionem, quia etiam actio includitur non solum in composito sed etiam in materia, & formae, quod patet sic, nam Aristoteles divisit substantiam creatam, & physicam in materiam, formam, & compositum; (nam de increata iam vidimus quod huius disputationis dixisse Aristotelem esse omnino indivisibilem, ac simplicem sine vlla inclusione materiae, formae, & compositionis:) atqui materia creata, forma creata, & compositum creatum de formali significant creationem, sicut de formali compositum dicit compositionem; ergo in tali divisione non erat necesse ut explicaretur creatio; siquidem creatio non solum includitur in vno membro dividente, sed in tribus, quandoquidem ex eo solum quod in vno membro includatur compositio, asserit Hur. non debere explicari in divisione Aristotelica sine defectu curae talem unionem, seu compositionem.

48 De substantia autem, quae in sententia P. Hurtado est res, & non modus, magis urget difficultas propter rationes supra positas contra P. Hurtado, & ideo hic auctor ait, comprehendisse illam Aristotelem in composito, quia à natura distingui, nec assequutus fuit Philosophus nec potuit.

49 Contra primo, quia tu etiam asseris relationem fundatam in substantia non distingui ab illa, & à substantia termini secundum sententiam Aristotelis, sicut etiam univocaliter asseris nullam relationem praedicamentalem distingui ab absolutis secundum mentem Philosophi, & nihilominus agens Aristoteles, & dividens relativum patitur illud in relationem, fundamentum, terminum, & rationem fundandi, ut nihil ignotum remaneret ex his, quae ad relationem necessario requiruntur; praecipue si secundum formalitates distinguantur. Item agens de praedicamentis, praedicamentum relationis divisit à ceteris praedicamentis absolutorum, & praedicamentum actionis à praedicamento passionis, licet haec duo identificentur à parte rei, ut tu asseris secundum Philosophum, in quo optime processit ut recte doceret, quid formaliter vnumquodque ex illis praedicamentis esset in se, & haberet non obstante identitate materiali inter illa, quia ad divisionem praedicamentorum, & formalitatum non est attendenda materialis identitas, sed potius distinctio formalis, quam inter se habent per intellectum, & virtualis quam habent à parte rei.

50 Clarius exemplum, tu asseris Aristotelem sensisse, intellectum, voluntatem, & memoriam non distingui ab anima, & nihilominus Aristoteles agens de anima divisit illam secundum gradus vivendi, & secundum potentias, imo potentias inter se separavit, licet inter se non distinguantur, (quia quae sunt eadem vni tertio sunt eadem inter se) imo data opera egit de intellectu prout distinguitur à voluntate, de essentia intellectus prout distinguitur à voluntate, tribuendo formalitates, & praedicata vni potentiae, quae non conveniunt al-

teri: sed relictis exemplis probabilibus, certis utamur in sententia Aristotelis, nam ipse agens de Deo 12. metaphysicae, & asserens esse simplicissimam entitatem sine aliqua distinctione, & compositione divisit in Deo essentiam à perfectionibus, & perfectiones inter se, & actus voluntatis divinae secevit à voluntate, licet nullus sit qui audeat dicere actum voluntatis necessarium distingui à parte rei ab ipsa voluntate.

Præterea, quia agens de vnoquoque praedicamento, v.g. de praedicamento substantiae, divisit illud in varia genera, & species usque ad individuum, imo, & ipsum ens divisit in accidens, & substantiam, & addit addere substantiam supra ens perfectitatem, licet perfectitas non distinguatur à parte rei ab ente, neque praedicata, quae species, & genera sunt in praedicamento substantiae distinguantur inter se, in quo optime processit Aristoteles, quia licet non distinguantur à parte rei, nihilominus sunt perfectiones, & formalitates scitu dignae, quas consequuntur variae proprietates, & munera sine dependentia ab alijs, ac si inter se realiter distinguerentur, ac proinde dignum est, ut sine confusione aliqua, sed potius cum summa claritate, & distinctione cognoscantur, quod non posset fieri nisi per intellectum dividerentur, & secernerentur, & prout sic divisae, & secrete doctrinali modo traderentur, ad quod sufficit fundamentum quod reperit intellectus in ipsis rebus, & formalitatibus ad distinguendas, & dividendas illas, etiam si identificentur à parte rei materialiter, quod facit intellectus ut cognoscat, & penetret quid vnaquaeque prout aliquo modo distinguitur ab alia continet in se, & ut sic penetrare tribuat unicuique sine fallacia, & fallitate id proprium, & peculiare, quod ipsi cognovit convenire, alias si propter solam identitatem materialem omnia permixtum cognoscerentur, sine dubio confusio, & obscuritatis tenebras rebus ipsis offunderet intellectus, & magnum damnum ingereret discipulis, & doctrinae magistri incumbensibus, ex quo emergeret sine dubitatione ingens inconveniens tribuendi videlicet vni formalitati quod alteri convenit; ergo ne absurda haec sequantur, dicendum est iure optimo non obstante quacumque identitate materiali à parte rei debere fieri divisionem rerum, quae est vnum ex instrumentis sciendi, cum formali, & explicita annumeratione omnium membrorum etiam si solum formaliter inter se distinguantur, sed licet Aristoteles non cognoverit distinctionem à parte rei (quod maxime dubitatur apud Doctores); nihilominus cognovit clarissime, & formalissime supposititalitatem esse terminum naturae, convenireque illi formaliter aliqua munera scitu digna, prout aliquomodo distinguitur ab ipsa natura, & essentia, ratione cuius loquutiones illae vulgares attribuntur Aristoteli actiones esse suppositorum non naturarum, humanitas non nec aut ambulat, sed homo; alia substantia est quidditas, alia hypostasis, quae loquutiones licet expresse non reperiantur in Philosopho, nihilominus aliquod fundamentum reperitur in ipso ad illas; praecipue quando loquitur de Angelis, & substantiis separatis, in quibus videtur docere supposititalitatem non distingui à natura, & suppositum ab essentia, licet hoc aliter contingere iudicet in compositis materialibus, ut patet ex 7. metaphysicae, cap. 11. in cuius fine haec verba profert, in primis substantiis quod quid est esse idem cum eo, cuius est, in his vero, quae habent

566 Disp. IX. De prædicamento Substantiæ,

materiam non esse idem, sic ille.

Per primas autem substantias intelligit ibi Divus Thomas substantias spirituales: ergo saltem in materialibus compositis iudicat Aristoteles supposititalitatem esse formalitatem aliquo modo distinctam à natura, habereque perfectionem peculiarem sibi propriam, ratione cuius debebat Aristoteles doctrinæ claritati consulens, dum divisio fit substantiæ annumerare explicate supposititalitatem inter membra substantiæ, & non implicite relinquere in composito, alias curte procederet Aristoteles; ne ergo hac macula inficiatur Philosophus, dicendum est membrum illud dividens solum esse substantiam realem physicam, sub qua non comprehenduntur ut membra actio, quia est modus, & supposititalitas, & substantia propter eandem rationem, licet contrarium sentiat Hurtado.

51 Præterea, quia ex eo quod una res identificatur cum alia non colligitur includi in alia, ac proinde si est membrum dividens, non debet in annumeratione cæterorum membrorum tacite relinqui, actio enim identificatur cum passione, & nihilominus una non includit aliam, ac proinde si in annumeratione prædicamentorum relinqueretur passio, curta esset divisio, quia in doctrinali divisione non obstat identitas duorum ut una formalitas includatur in alia, & ut in recta divisione non explicentur illa membra, quorum formalitates sese formaliter excludunt: ergo similiter licet Aristoteles intelligeret substantiam identificari cum natura (quod adhuc dubitatur inter Doctores;) non obstat illa identitas ut supposititalitatis formalitas includeretur in naturæ formalitate, & ut in recta divisione, ambæ explicarentur, cum in sententia Aristotelis formalitas substantiæ, & supposititalitatis tantum distincta formalitate naturæ (imo ambæ ita sese excludant) ut prædicata contradictoria, de ijs prædicet ipse Aristoteles: ergo nulla vis est argumenti Hurtado contra nos, cum innitatur falsæ intelligentiæ divise ab Aristotele in formam, materiam, & compositum.

SECTIO III.

Solvuntur argumenta.

52 Ad primum iam responsum est evidenter, eique clare satisfactum.

Ad secundum distinguo, non constituit producendo, nego; de quo satis supra ad secundam partem dico, nec etiam mutata hac numero unio-ne esse aliud compositum, nec Ioannes erit Petrus, imo nec mutata hac numero materia desinet Pater Hurtado esse ipse numero, & nihilominus hæc unio est substantia, & hæc materia: ergo nihil urget argumentum.

53 Ad confirmationem, dico falsum esse modum illam concipiendi naturam; prius concipimus actionem, & postea substantiam, quia prioritate naturæ antecedit actio terminum, imo non potest concipi substantia creata sine participatione, seu dependentia à Deo constituyente substantiam in suo esse, & ideo necessario talis participatio est substantia.

QVÆSTIO VI.

De secunda divisione substantiæ in primam, & secundam.

SECTIO I.

Sententia adversariorum proponuntur.

PRIMA sententia asserit hanc divisionem, tam quoad divisum, quam quoad membra dividenda esse realem, ac primo intentionalem, & nihil rationis includere: huius patronus sententiæ videtur Caceranus in prædicamento substantiæ, & alij, & probatur sic.

Primo, quia divisum est substantia ut sic, & dividenda sunt prima, & secunda substantia, v. g. animal, homo, & Petrus, sed hæc omnia sunt realia: ergo divisio absolute, & simpliciter est realis.

Secundo, quia omne, quod est in prædicamento substantiæ est reale, in prædicamento enim nihil rationis collocatur: sed hæc divisio est ex ijs solum, quæ in prædicamento collocantur: ergo hæc divisio absolute, & simpliciter est realis, seu primo intentionalis.

Secunda sententia asserit absolute esse rationis, & secundo intentionalem, ita ut tam prima, quam secunda substantia, sint nomina secundæ intentionis, & de formalis significare quoddam accidentis rationis, nempe rationem subiecti, & prædicati, ita Soto in Logica, cap. de substantia.

SECTIO II.

Nostri sententia probatur.

PRIMA conclusio: absolute, & simpliciter hæc divisio secundum omne quod dicitur, non est nec ex omni parte debet dici primo intentionalis, ac realis, & probatur.

Primo, quia illa divisio sumitur primo intentionaliter, absolute, & simpliciter in qua tam divisum quam membra dividenda formaliter accipitur, hoc est, quia sunt membra dividenda formaliter divisum sumuntur realiter; sed in hac divisione substantiæ in primam, & secundam, & si divisum sumi possit realiter, membra tamen dividenda non possunt realiter sumi: ergo divisio hæc est difficile sumi potest, imo non potest absolute, & simpliciter primo intentionaliter.

Maiores certa, minorem vero ita ostendo. Quia divisum vel est proprietas substantiæ divisa in diversos modos, eandem participandi, vel in diversos modos efficiendi substantiam, quibus communis, vel divisum est essentia completa entis, per se in varios modos participandi substantiam, & modum ultimo complementem; aliud enim divisum reale excogitari nequit, ut farentur etiam Authores oppositæ sententiæ, sed divisum in utraque acceptione dividi nequit, per membra dividenda, quæ accepta formaliter, & dividunt divisum sunt membra realia realiter accepta: ergo probatur minor, quia membra dividenda sunt prima, & secunda